

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**2024/3--SON
ILOVA TO'PLAM**

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

Exploring the flexibility of adjective order in english: cognitive, pragmatic, and stylistic perspectives.....	873
J.G'.Numonova	
The role of podcasts and audiobooks in language education.....	877
J.G'.Numonova	
The influence of technological advancements on language assessment methods.....	881
O.Z.Dadajonov	
XX asr O'zbek va Nemis dramasida davr va qahramon talqini.....	885
S.A.Yusupova	
The evolution of politeness: a historical analysis of English novels.....	890
N.M.Merganova, N.A.Orifjonova	
Og'zaki nutqning o'ziga hos xususiyatlari.....	894
G.A.To'lanboyeva	
Muloqot va uning xususiyatlari.....	898
S.A.Xaqnazarova	
Abdulla sher ijodida tiplar an'anasi.....	901
N.M.Merganova	
Chet tilda og'zaki nutqni rivojlantirishning yo'llari.....	905
C.X.Azimova	
Категории «Вежливости» в речевых актах высказывания «Отказов», «Отрицаний» и «Удивлений» в русской и американской культурах.....	908
N.A.Komilova	
The representation of gender in English idiomatic expressions.....	911
Y.A.Nasirdinova	
Fransuz navoiyshunosligining global ahamiyati.....	915
Y.A.Nasirdinova	
Aleksandr Papas Alisher Navoiyning "Muhokamat ul-lug'atayn" asari haqida: tasavvufiy yondashuv va tildagi maxfiy kodlar.....	919
S.To'lanov	
Turistik diskursning matnda ifodalanishi.....	923
S.To'lanov	
Turizm va reklama diskurslari: funksional va pragmatik yondashuv.....	927
Y.U.Abdurazzakov	
Zamonaviy sotsiolingvistik tadqiqotlar sharhi.....	931
I.T.Dehqonov, T.S.Mo'minova	
Fransuz tili darslarida maqol va matallar bilan ishlash usullari.....	934
D.S.Usmonova, Z.A.Anvarjonova	
Challenges in translating Uzbek literature to English.....	938
D.S.Usmonova, N.R.Rajabova	
Using ai in the field of studying english as a second foreign language.....	942
Sh.M.Yusufjonova	
Tarjima lug'atlarida milliy – madaniy xususiyatlar masalasi.....	946
S.A.Xaqnazarova	
Abdulla she'r ijodida g'oyaviy an'ana.....	949
N.A.Nizomova	
Makon yasovchi affikslarning o'zbek va ingliz tillardagi tarjimalari.....	953
G.Astonova, M.M.Kaharova	
O'zbekiston va Germaniyada ta'limni tashkil etishga oid leksik birliklar tavsifi.....	957
G.Astonova Oliy ta'lim tizimiga oid leksik birliklarning ifodalanishi.....	961
N.A.Nizomova	
Makon va zamon tushunchalar o'rtasidagi bog'liklar masalasi.....	966
S.I.Quziyev	
Turizm maqsadlari uchun ingliz tilini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish.....	970
Z.M.Yigitaliyeva	
Mualliflashtirish kategoriyasining matn doirasida o'rganilganligi.....	975
Z.M.Yigitaliyeva	
About the term of persuasion.....	979

UO'K: 371.3:811.133.1

FRANSUZ TILI DARSLARIDA MAQOL VA MATALLAR BILAN ISHLASH USULLARI.

РАБОТА С ПОСЛОВИЦАМИ И ПОГОВОРКАМИ НА УРОКАХ ФРАНЦУЗСКОГО
ЯЗЫКАMETHODS OF WORKING WITH PROVERBS AND SAYINGS IN FRENCH LANGUAGE
LESSONSDehqonov Islom Teshayevich¹ ¹Farg'ona davlat universiteti nemis va fransuz tillari kafedrası dotsentiMo'minova Tabassum Siddiqjonvna² ²Farg'ona davlat universiteti adabiyotshunoslik kafedrası katta o'qituvchisi, PhD

Annotatsiya

Ushbu maqola o'quv jarayonida maqol va matallardan foydalangan holda fransuz tilini o'rgatish muammosiga bag'ishlangan. O'rta maktabda chet tilini o'rgatish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Muallif chet tili darsida maqol va matallar bilan ishlash texnikasini va ularni fransuz tilini o'rgatishdagi muhim ahamiyati haqida ma'lumot beradi. Maqol va matallar o'quvchilarning eshitish-talaffuz va ritmik-intonatsion malakalarini oshirishga, so'z boyligini boyitishga, nutqiy qobiliyat va ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qilishi ochi beriladi. Maqol va matallardan foydalanish orqali o'quvchilar tili o'rganilayotgan mamlakat odatlari, ana'nalari va hayot tarzi haqida ma'lumotlarga ega bo'lish bilan bir qatorda lug't boyliklari va fanga bo'lgan qiziqishlari ortib boradi. Maqol va matallarni o'quvchilarga o'rgatish jarayonida, chet tilida berilgan maqol yoki matalni ona tilidagi muqobilini topish katta ahamiyatga ega, ona tilida muqobil variantini topish orqali o'quvchilar qiyoslashni o'rganadilar. Maqol va matallarni qo'llash jarayonida o'qituvchi sinfda ijobiy muhitni yaratish kerak, shunda o'quvchilar maqol va matallarni o'rganishda hech qanday to'siqqa uchramasdan erkin muloqotga kirishish orqali leksik ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Аннотация

Данная статья посвящена проблеме обучения французскому языку с использованием пословиц и поговорок в учебном процессе. Особое внимание уделяется преподаванию иностранного языка в средней школе. Автор предоставляет информацию о технике работы с пословицами и поговорками на уроке иностранного языка и их значении в обучении французскому языку. Пословицы и поговорки служат совершенствованию у учащихся навыков аудирования, произношения и ритмико-интонации, обогащению словарного запаса, развитию речевых способностей и навыков. Благодаря использованию пословиц и поговорок, помимо получения информации об обычаях, традициях и образе жизни страны, где изучается язык, увеличивается словарный запас учащихся и интерес к науке. В процессе обучения пословицам и поговоркам учащихся очень важно находить альтернативу пословице или поговорке, данной на иностранном языке, на родном языке. Находя альтернативу на родном языке, учащиеся учатся сравнивать. В процессе использования пословиц и поговорок учителю следует создать в классе положительную атмосферу, чтобы учащиеся развивали свои лексические навыки, участвуя в свободном общении, не сталкиваясь с какими-либо препятствиями в изучении пословиц и поговорок.

Abstract

This article is devoted to the problem of teaching French using proverbs and sayings in the educational process. Particular attention is paid to teaching a foreign language in secondary school. The author provides information about the technique of working with proverbs and sayings in a foreign language lesson and their importance in teaching French. Proverbs and sayings serve to improve students' listening skills, pronunciation and rhythmic intonation, enrich their vocabulary, and develop speech abilities and skills. Through the use of proverbs and sayings, in addition to obtaining information about the customs, traditions and way of life of the country where the language is being studied, students' vocabulary and interest in science increases. In the process of teaching proverbs and sayings to students, it is very important to find an alternative to a proverb or saying given in a foreign language in their native language. By finding an alternative in their native language, students learn to compare. In the process of using proverbs and sayings, the teacher should create a positive atmosphere in the classroom so that students develop their vocabulary skills by engaging in free communication without facing any obstacles in learning proverbs and sayings.

Kalit so'zlar: maqollar, matallar, texnika, fransuz tili darsi, chet tilini o'rgatish, chet tili o'qitishning o'rta bosqichi.

TILSHUNOSLIK

Ключевые слова: пословицы, поговорки, методика, урок французского языка, обучение иностранному языку, средний этап обучения иностранному языку.

Key words: proverbs, sayings, methodology, French language lesson, teaching a foreign language, the middle stage of teaching a foreign language.

KIRISH

Har bir chet tili o'qitish bosqichi o'ziga alohida yondashuvni talab qiladi. Birinchidan, o'rta maktab yoshidagi o'quvchilar o'quv fanlarini tanlaydilar, ikkinchidan, umumiy kognitiv muammolarni hal qilish va ularning g'oyaviy va axloqiy qiymatini aniqlashga qiziqadilar. O'rta maktab o'quvchilarining asosiy psixologik ehtiyojlaridan biri bu muloqotdir. Bu yoshda chet tilini o'rganishning asosiy motivi uning umumiy tarbiyaviy ahamiyatidir. Biroq, chet tili metodistlarining fikriga ko'ra, o'qitishning o'rta bosqichida o'quvchilarning chet tilini o'rganishga bo'lgan qiziqish darajasi sezilarli darajada pasayadi, bu o'quv jarayonini tashkil etish ketma-ketligida ma'lum qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. O'qituvchining asosiy vazifasi maktab o'quvchilarining motivatsion muhitini tashkil etish, aqliy harakatlarni va bilim olish motivlarini nazorat qilish orqali ularning xatti-harakatlari va faoliyatini boshqarish usullarini topishdir. Shuni ta'kidlash kerakki, ta'limning o'rta bosqichida o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun turli usullardan foydalanish mumkin. Bizningcha, chet tili daralarida maqol va matallardan foydalanish samarali usullardan biridir. Har qanday chet tilini o'rganishda o'z madaniyatini chuqur bilish ahamiyatlidir. O'quvchi boshidanoq qadriyatlarini o'z madaniyatidan farq qiladigan boshqa muhitga kiradi. Ushbu tilda muloqot qila olish uchun u yangi madaniyatga mos keladigan munosabatni qabul qilishi kerak. Shu nuqtai nazardan, biz haqli ravishda, jumladan, yuz ifodalari, tana harakatlari, nutq strategiyalari va hokazolarni aytib o'tishimiz mumkin. O'quvchi alohida e'tibor berishi kerak bo'lgan madaniy jihatlarni qatoriga, chet tilidagi maqol va matallarni o'zlashtirishga, to'siqlarga duch kelmasdan, muloqot qilish kompetensiyasi yordam beradi.

V.I.Dalning fikricha, maqollar - bu qisqa tajriba, masal, hukm, ta'limot. Maqol maqolga juda yaqin, ammo axloqiy ibratli ma'noga ega [1]. Maqollar va matallar ommaga mashhur bo'lgan gaplar deb hisoblanishi kerak. Maqol va matallar o'rtasidagi farq odatda maqolning umumiy hukmni ifodalashida ko'rinadi (Il faut manger pour vivre, et non pas vivre pour manger. Yashash uchun ovqatlanish kerak, ovqatlanish uchun yashash kerak emas) va maqol - aniqroq xarakterdagi hukm (Qui ne dit mot, consent. Sukut - rozilik belgisi) [2]. Maqol va matallar o'zining ixchamligi, mazmunlilik tufayli o'quvchilarning lug'at boyligini yangi lug'at bilan boyitishga, nutqiy qobiliyat va ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, ushbu milliy-madaniy material til o'qitish jarayoniga kiritilgach, o'quvchilar tili o'rganilayotgan xalqning madaniy merosi bilan yaqindan tanishadilar, bu esa o'rganishga barqaror qiziqish uyg'otadi [1].

Har bir maqolning o'z vazifasi bor. Hikmatlar: • xalq tajribasini umumlashtirish: Au danger on connaît les braves. - Jasurlar xavf ostida ma'lum bo'ladi; • maslahat berish: Dans le doute, abstiens-toi! - Agar shubhangiz bo'lsa, o'zingizni tiying!; • donolikni o'rgatish: A chose faite, pas de remède. - Bo'lgan ishga salovat; A chaque oiseau son nid est beau.- o'z uyim o'lan to'shagim; • falsafiy fikrlash: Bon nageur, bon noyeur.- tajriba bo'lsada, yangilash mumkin; • ijobiy hissiyotga ega bo'lish: Vivre en parfaite harmonie – zavq bilan yashash; • salbiy eslatmaga ega bo'lish: Dieu vous garde d'un homme qui n'a qu'une affaire – Kim nimadan xafa bo'lsa, shu haqda gapiradi.

Buyuk chex o'qituvchisi Yan Amos Komenskiy chet tilini o'rganish chet tilidagi nutqning ma'nosini bosqichma-bosqich tushunishdan so'zlar, iboralarning go'zalligini, barcha til imkoniyatlarining boyligini idrok etishgacha bo'lgan yo'ldan borishi kerak, tilning estetik mohiyatiga kirib borish qobiliyatiga, til xazinasini egallashga, ya'ni, chet tilini tushunish nafaqat pragmatik, balki ma'naviy jihati ham bo'lishi kerak deb hisoblardi [2].

K.D.Ushinskiy Komenskiy g'oyalarini rivojlantirar ekan, nutqni emas, balki o'rganilayotgan til mamlakati madaniyatining boyligini o'rgatish zarur, buning uchun talabalarni adabiyot bilan tanishtirish zarur, deb yozgan edi [3]. Frantsuz tilini o'rgatishda maqol va matallar qat'iyatlilik va esda qolishi mumkin bo'lgan ekspressiv vositalarga alohida e'tibor beriladi. Ulardan biri aniq yoki tovushli qofiya: Qui va à la chasse perd sa place. Comparaison n'est pas raison. C'est le ton qui fait la chanson. Coeur qui soupire n'a pas ce qu'il désire. Qui se ressemble, s'assemble.

Qisqalik esda qolarli ifodalarning muhim jihati hisoblanadi. Maqol va matallar juda kam so'zli bo'lib, ularning aksariyati oltitadan ortiq so'zni o'z ichiga olmaydi: *L'exception confirme la règle; les murs ont des oreilles; la nuit porte conseil; ni chair ni poisson.*

Fransuz tili darsida yangi fonetik hodisani tanishtirish va yangi fonetik materialni mustahkamlashda, fonetik mashqlar paytida, ko'plab grammatik hodisalarni tushuntirish va faollashtirishda, so'z boyligini boyitish, monologik va dialogik nutqni rivojlantirishda maqol va matallardan foydalanish tavsiya etiladi. Maqol va matallarni o'rganishning o'rta bosqichida qo'llash tinglab tushunishga yordam beradi, o'quvchilarning talaffuz va ritmik-intonatsiya qobiliyatlari, nutq faolligini rivojlantiradi. Bir tomondan, talaffuz qobiliyatlari avtomatlashtirilsa, ikkinchi tomondan, o'quvchilar gaplarni sintagmalarga bo'lish, mantiqiy urg'uni aniqlash va hokazolarni o'rganadilar [3]. Masalan, o'rta maktab o'quvchilarining talaffuz ko'nikmalarini rivojlantirish uchun biz quyidagi mashqlarni taklif qilamiz:

1. [õ] tovushini mashq qilish: – *Un bon ami vaut mieux que cent parents. Tous les goûts sont dans la nature.*

2. [oe], [ø] tovushlarni mashq qilish: – *Les vieux amis et les vieux sont les meilleurs. Il vaut mieux être seul que mal accompagné.*

3. ritm va intonatsiya ko'nikmalarini mashq qilish uchun o'quvchilar turli intonatsiyalarga ega bo'lgan maqolni o'qishlari va keyin uni o'rganishlari so'raladi: • *Les bons comptes font les bons amis* • *Qui tôt donne, deux fois donne* • *Il ne faut pas dire: fontaine, je ne boirai pas de ton eau.*

O'quvchilarning grammatik ko'nikmalarini rivojlantirish uchun maqol va matallarga murojaat qilish mumkin. Masalan, biz quyidagi mashqlarni taklif qilamiz:

1. hozirgi zamonda (le présent) qo'shma fe'llarni mashq qilish:

"Le sourire que tu envoies revient vers toi." "Revenir fe'lini tuslang. Venir kabi tuslanadigan boshqa fe'llarni bilasizmi? Ularni ayting (parvenir, souvenir, devenir, advenir, intervenir, prévenir).

2. yangi grammatik material bilan tanishtirish:

a) kelasi zamon (le futur simple): "Demain il fera jour"

b) o'tgan zamon (le passé composé): "Vendre la peau de l'ours avant de l'avoir tué".

3. Istak mayli (le subjonctif): "Qui a peur du loup n'aille pas au bois".

4. qo'sh inkorni ifodalash: "Il ne faut jamais remettre au lendemain ce qu'on peut faire le jour même".

Leksik ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan mashqlar:

1. Hayvonlar va ular chiqaradigan tovushlar: "Chien qui aboie ne mord pas". Bu maqol nimani anglatadi? Hayvonlar tomonidan chiqaradigan tovushlarni bildiruvchi boshqa fe'llarni bilasizmi?

2. Tana qismlari: "Oeil pour oeil, dent pour dent". O'zbekcha ekvivalentini toping.

3. Tabiat hodisalari: "Qui sème le vent récolte la tempête". Bugun havo qanday?

Rivojlanishga qaratilgan mashqlar:

a) ijodiy fikrlash, fantaziya: "Ne réveillez pas le chat qui dort", "Une hirondelle ne fait pas le printemps", "Les petits ruisseaux se font les grandes rivières", "On ne fait pas d'omelettes sans cesser d'oeufs." Ushbu maqollardan biri asosida kaligrama tuzing.

b) teatrlashtirilgan improvizatsiya "Qui vole un oeuf vole un boeuf". Berilgan maqolni pantomimadan foydalanib tushuntiring.

Maqollar va matallarni ishlatish shunchalik osonki, ulardan foydalanib, faol va passiv so'z boyligini kengaytirishga yordam beradigan o'yin mashqlarini yaratish juda oson. Masalan, ushbu gaplarning oxirlarini toping:

1. Dieu est là où..(habite l'amour). 2. Amour et mort?..(Rien n'est plus fort).

3. Chacun est artisan..(de son bonheur). 4. Aujourd'hui en fleurs,..(demains en pleurs). 5.

Ami au prêteur,..(ennemi au rendre). 6. Un bon ami vaut mieux...(que cent ota-onalar). 7. On ne fait pas d'omelette..(sans casser les oeufs). 8. Parler est bien,..(mais faire est encore mieux). 9. Où la femme règne,..(le diable est premier ministr). 10. Les apparences sont..(trompeuses).

O'yin shaklida beriladigan mashqlar o'quvchilarni fransuz tiliga qiziqishni va ish samaradorligini oshirishga yordam beradi, shuningdek, til to'siqlarini olib tashlaydi. Darsni yanada jonli o'tkazish uchun o'quvchilarga kartochkalarga yozilgan tayanch so'z va iboralardan foydalanib, maqollar asosida dialoglar yoki qisqa hikoyalar yaratishni taklif qilish mumkin. Masalan:

TILSHUNOSLIK

Proverbe

Pour être belle, il faut souffrir.

Devoirs

1. Lisez le proverbe et trouvez son équivalent ouzbèque.

2. Essayez d'expliquer ce proverbe.

3. Composez un dialogue (utilisez les mots et expressions écrits sur l'autre côté de la carte). se maquiller / cerner les yeux / se mettre du rouge / se faire des ongles / supprimer des boutons / s'examiner de la tête aux pieds / dépenser beaucoup d'argent / Cela me prend beaucoup de temps.

Fransuz tili darslarida muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish uchun maqol va maqollardan foydalanishingiz mumkin. Xuddi shu maqol yoki maqolni turlicha izohlash mumkin. Binobarin, o'quvchilar o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini, kechinmalarini ifodalashni o'rganadilar, ya'ni ularni nutqda joylashtirishning turli usullarini namoyish etadilar. Fransuz tili darsi davomida maqol va matallarni o'rganishning yana bir afzalligi shundaki, o'quvchida maqolning kelib chiqish tarixiga qiziqish uyg'onadi, bu esa uni chuqurroq o'rganishga xizmat qiladi. Bu bolaning dunyoqarashiga ham ta'sir qiladi.

Masalan: À la guerre comme à la guerre. - Urushda bo'lgani kabi. (XVII asrdagi fransuzcha ibora. Urushda kurash bor, odamlar urushning yozilmagan qonunlariga bo'ysunadilar. Mehr va rahm-shafqatga o'rin yo'q, shafqatsiz va shafqatsiz bo'lish kerak).

Keyingi mashqda o'quvchilarga shu so'zlardan tanish maqol yoki gap yaratish so'raladi. Buning uchun o'qituvchi oldindan kartalarni tayyorlashi kerak. Ish yakka tartibda yoki juftlik va guruhlarda bajarilishi mumkin: • il faut, défauts, amis, aimer. – Il faut aimer ses amis avec leurs défauts • nos amis, sont, nos ennemis, de, Les ennemis. – Les ennemis de nos ennemis sont nos amis • la nature, dans, Tous, sont, les goûts. – Tous les goûts sont dans la nature • Malheur, demi, n'est, qu'à, partagé, malheur. – Malheur partagé n'est malheur qu'à demi.

Tushirib qoldirilgan so'zlar orqali maqol va matallar bilan ishlash mashqlarida, talaba leksik va grammatik ko'nikmalarni va diqqatini rivojlantiradi: • Non cet ami, qui....., celui qui aide • L'amitié est une preuve de • Tous sont dans la nature • Les.....amis et les vieux sont les meilleurs (regrette, l'amour, les goûts, vieux).

Shunday qilib, maqol va maqollar bilan ishlash muhim tarbiyaviy va rag'batlantiruvchi omil bo'lib, uni sinfda ham, darsdan tashqari vaqtlarda ham, tanlov va viktorinalarda ham amalga oshirish mumkin. Fransuz tili darslarida maqol va matallardan foydalanish o'quvchilarning talaffuz ko'nikmalarini oshirishga, ularning so'z boyligini boyitishga, nutqda grammatik hodisalarni birlashtirishga, kommunikativ va ijtimoiy-madaniy ko'nikmalarni rivojlantirishga, shuningdek, chet tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Андриевская В. В. Психология усвоения иностранного языка на среднем этапе обучения // Иностранные языки в школе. 2020. № 6. С. 3–9.

2. Иванченко А. И. Французские пословицы. СПб.: КАРО, 2020. 210 с.

3. Медведева Н. Е. Коммуникативный метод обучения и профессиональная компетенция преподавателя // Современные теории и методы обучения иностранному языку. М.: Экзамен, 2021. С. 15–18.